

วิจารณ์หนังสือ : Book Review

เล่าเรียน - ทำงานกันไป ชีวิตได้อะไร

ผู้เขียน : พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต)

Author : PhraPromkhunaporn (P.A. Payutto)

พระมหาพงษ์ศิริ คมภีรเสฏฐโฐ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Phramaha Phongsiri Gambhirasettho

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khonkaen Campus

Email: Phongsiri2556@Gmail.com

บทคัดย่อ

บทวิจารณ์หนังสือนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาหนังสือ “เล่าเรียน - ทำงานกันไป ชีวิตได้อะไร” ที่กล่าวถึงเรื่อง ชีวิตของมนุษย์นั้น ถ้าจะให้ป็นชีวิตที่ดีต้องมีการศึกษาตลอดเวลา คือ ต้องเป็นชีวิตแห่ง การศึกษาเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาจึงจะเป็นการดำเนินชีวิตที่ดีงามและประเสริฐ การทำงานเป็นจะสามารถใช้งาน เป็นเครื่องมือในการฝึกฝนพัฒนาตนเองได้มากมาย เป็นการเพิ่มศักยภาพแก่ตนและควรทำงานกันอย่างไร มุ่งหวังผลจากการทำงานในลักษณะใด ทำอย่างไรการทำงานจะเป็นไปได้ด้วยดี อีกทั้งทำให้มีน้ำใจเพื่อแผ่ นึกถึงส่วนรวม แล้วก็มีนิสัยรักงานสู้งานเข้ามาช่วยสนับสนุน เป้าหมายของการทำงานเป็นไปเพื่อตนหรือ เป็นไปตามจุดหมายของงานให้ออกมาได้ผลดี กำลังใจเป็นเรื่องของความสัมพันธ์เชิงวงจร สิ่งสำคัญที่จะมาช่วย ส่งผลให้กำลังใจดียิ่งขึ้นอีกก็คือศรัทธาอันเป็นเหมือนแรงจูงใจ ฉะนั้น งานนั้นก็ป็นงานเพื่อธรรมในภาวะ แห่งเอกภาพ ชีวิต งาน และธรรม มีความประสานกลมกลืนเป็นอันหนึ่งเดียวกัน คนที่ทำงานในลักษณะนี้ จะมีชีวิต งาน และธรรมสมบูรณ์ เรียกได้ว่า “ชีวิตนี้เพื่องานและงานนี้เพื่อธรรม”

คำสำคัญ: เล่าเรียน; ทำงานกันไป; ชีวิตได้อะไร

* ได้รับบทความ: 30 มิถุนายน 2564; แก้ไขบทความ: 24 มีนาคม 2565; ตอบรับตีพิมพ์: 29 มีนาคม 2565

Received: 30 June 2021; Revised: 24 March 2022; Accepted: 29 March 2022

Abstract

The review of this book has the objective of studying the book "Study: Working Together, What Life Gets," which discusses human life. Education must be always available if a good life is to be lived. To live a decent and noble life, it must be a life of study, learning, training, and development, and putting in a lot of effort to be able to use it as a tool for training and self-improvement. This is to help them reach their full potential. How should they function? What kind of work do you anticipate yielding results? How to do it the work will go well, as well as teaching them to be considerate of others and to create a habit of enjoying work to sustain themselves. The work's goal is for them, or according to the work's goal, to provide good results. It's all about cyclical relationships when it comes to motivation. Work, Dhamma, and work are three vital things that will contribute to greater life harmony. People who operate in this manner will have great work and Dhamma lives. "This life is for work, and this work is for Dhamma," it says.

Keywords: Study; Work Together; What Life Gets

บทนำ

หนังสือ “เล่าเรียน - ทำงานกันไป ชีวิตได้อะไร” นี้ เป็นธรรมนิพนธ์จากคำบรรยายของพระเดชพระคุณ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ที่ได้เมตตาบรรยายแก่สาธุชนในโอกาสและวาระต่าง ๆ กัน สำหรับเนื้อหาคัดตัดตอนมาจากหนังสือ 2 เล่ม คือจากหนังสือ “ถึงเวลามารื้อปรับระบบพัฒนาคนกันใหม่” พิมพ์ครั้งที่ 5 และ จากหนังสือ “ชีวิตนี้เพื่องาน งานนี้เพื่อธรรม” พิมพ์ครั้งที่ 14 (2543) ในหนังสือเล่าเรียน - ทำงานกันไป ชีวิตได้อะไร ได้จัดเรียงเนื้อหาอย่างเป็นระเบียบในเนื้อหา

หนังสือธรรมนิพนธ์เล่มนี้มีเนื้อหาสาระเหมาะสมอย่างยิ่งกับคนยุคปัจจุบัน ซึ่งผู้เขียนมีวัตถุประสงค์ในการเขียนเพื่ออธิบายถึงความสัมพันธ์ของชีวิต การศึกษา การทำงาน จุดหมาย และผลที่ได้จากความสัมพันธ์ดังกล่าว เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีงามและถูกต้องง่ายแก่การศึกษาและปฏิบัติ อันจะทำให้เกิดสติปัญญาในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิต ทำให้รู้จักการดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท มีคุณธรรม จริยธรรมประจำใจ สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขโดยแท้จริงเป็นทุนทางปัญญาที่จะนำพาให้เกิดความสงบสุขเป็นอิสระภาพอย่างแท้จริงตามหลักการทางพระพุทธศาสนา

โครงสร้างหนังสือและเนื้อหาของหนังสือ

หนังสือ “เล่าเรียน - ทำงานกันไป ชีวิตได้อะไร” เล่มนี้ เป็นหนังสือขนาดพกพา จัดพิมพ์ล่าสุดครั้งที่ 64 เดือนมกราคม 2562 มีจำนวนทั้งสิ้น 37 หน้า มีเนื้อหาที่น่าสนใจติดตาม หน้าปกออกแบบเป็นรูปหมวกปริญญาอยู่บนกระดานที่มีคำว่า เล่าเรียน - ทำงานกันไป ชีวิตได้อะไร ซึ่งทำให้รู้สึกน่าสนใจ เป็นหนังสือที่พิมพ์ด้วยการดาษณอมสายตาสีครีม แบ่งเนื้อหาออกเป็นประเด็น ดังนี้

มนุษย์คือสัตว์ผู้ต้องศึกษา ชีวิตที่ดีคือชีวิตแห่งการศึกษา ชีวิตที่มีการศึกษาคือเรียนรู้ ผึกหัด พัฒนาอยู่เรื่อยจะเป็นชีวิตที่ประเสริฐเรียกว่า “ชีวิตประเสริฐเกิดจากการศึกษา” ดังพุทธพจน์ ว่า ทนฺโต เสฏฺโฐ มนุสฺสเสฏฺฐ แปลว่า ในหมู่มนุษย์นั้น ผู้ที่ฝึกแล้วเป็นผู้ประเสริฐ

ทำงานเพื่ออะไร? การทำงาน คือ การพัฒนาตนงานเป็นสิ่งที่ช่วยฝึกฝนพัฒนาตน อย่างที่นักทำงานมองว่าทำงานเป็นจะสามารถใช้งานเป็นเครื่องมือในการฝึกฝนพัฒนาตนเองได้มากมายทำให้ศักยภาพของเขาถึงความสมบูรณ์

ควรทำงานกันอย่างไร? คนที่มองงานในแง่ของการพัฒนาตนหรือศักยภาพเวลาทำงานจะเพลินกับงาน เพิ่มความรู้ความสามารถ เพิ่มพูนความชำนาญทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและร่วมกันสร้างสรรค์

จุดหมายของคนหรือจุดหมายของงาน? แรงจูงใจแบบต้นเหตาคือความต้องการผลตอบแทนอันนี้เป็นแรงจูงใจที่มีจุดหมายมุ่งเข้าหาตัวเอง เป็นความปรารถนาส่วนตัวหรือเห็นแก่ตัว โดยเฉพาะความสำเร็จของตัวเองในรูปของความยิ่งใหญ่การได้ตำแหน่งฐานะเป็นต้นข้อนี้เรียกว่า แรงจูงใจแบบมานะ ส่วนแรงจูงใจแบบฉันทะคือการทำงานด้วยความต้องการให้เกิดความสงบสุขเรียบร้อยทำงานเพื่อจุดหมายของงานให้งานเกิดผลสำเร็จเป็นประโยชน์ตามคุณค่าของงานนั้น ๆ

ทำงานอย่างไร จึงจะได้ความสุข? แรงจูงใจที่ถูกต้องมีฉันทะ ความใฝ่ดีใฝ่สร้างสรรค์ รู้เท่าทันความจริง รู้เท่าทันว่าสิ่งทั้งหลายว่าเป็นไปตามเหตุปัจจัยมองงานกับชีวิตเป็นอันหนึ่งเดียวกันศรัทธาในความหมายและคุณค่า เห็นงานเป็นกิจกรรมเป็นเนื้อเป็นตัวของชีวิตแท้ ๆ รู้สึกรู้ว่างานเป็นการดำเนินชีวิตของเราและจะดำเนินชีวิตนั้นให้ดีที่สุดมีปราโมทย์ มีปิติ มีปัสสัทธิ มีสุข มีสมาธิ

ชีวิต งาน และ ธรรม : ความประสานสู่เอกภาพงาน เพื่อชีวิตแท้จริงไม่ใช่ความสัมพันธ์ตามเหตุปัจจัย งานนั้นไม่ใช่เป็นเหตุปัจจัยของชีวิตแต่งานนั้นเป็นเงื่อนไขเพื่อให้ได้ผลตอบแทนมาเลี้ยงชีวิตส่วนงานเพื่องานแล้ว เป็นเรื่องของเหตุปัจจัยโดยตรงทำงานอะไรก็ทำเพื่อจุดหมายของงานนั้น เมื่อเราเอาชีวิตเป็นงานเอางานเป็นชีวิต ก็กลายเป็นชีวิตของเราก็อรรถธรรมงานก็เพื่อธรรมพอถึงจุดนี้ก็เข้าถึงเอกภาพที่แท้จริง ทุกอย่างก็จะถึงจุดที่สมบูรณ์

ชีวิต งาน และธรรม : อิสระภาพภายในเอกภาพ พระพุทธศาสนาแสดงหลักเกี่ยวกับชีวิตว่า จะเป็นอยู่ดีต้องมีคุณภาพ เข้าถึงสิ่งหรือสภาวะที่มีคุณค่าเป็นประโยชน์แก่ชีวิตอย่างแท้จริง คือ ความเป็นอิสระโดยสมบูรณ์ ซึ่งทางพระพุทธศาสนาถือว่าความเป็นอิสระโดยสมบูรณ์เป็นจุดหมายที่แท้จริงของชีวิต

สาระสำคัญของเนื้อหาและทัศนะของผู้ศึกษา

มนุษย์คือสัตว์ผู้ต้องศึกษา ชีวิตที่ดีคือชีวิตแห่งการศึกษา

ผู้เขียนกล่าวว่าการที่มนุษย์เราจะมีชีวิตที่ดีงามจะต้องศึกษาฝึกฝนพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้นไปในระบบการดำเนินชีวิต ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมจิตใจและปัญญา เพราะฉะนั้นชีวิตของมนุษย์ ถ้าเป็นชีวิตที่ดีต้องมีการศึกษาตลอดเวลาคือต้องเป็นชีวิตแห่งการศึกษาเพราะชีวิตที่ดีต้องฝึกฝนพัฒนาเรียนรู้หรือศึกษาจากการดำเนินชีวิต เพราะฉะนั้นชีวิตที่ดีจึงเป็นการดำเนินชีวิตพร้อมไปกับการเรียนรู้ จึงกล่าวว่าชีวิตที่ดีคือชีวิตแห่งการเรียนรู้ (ศึกษา) มนุษย์ยังเรียนรู้ก็ยังชีวิตที่ดี (จริยะ) เพราะฉะนั้นถ้าการศึกษาถูกต้องยิ่งศึกษาก็ยังมีจริยะเรียนรู้ ฝึกหัดพัฒนาอยู่เรื่อยจะเป็นชีวิตที่ประเสริฐเรียกว่า “ชีวิตประเสริฐเกิดจากการศึกษา” ในคตินิพพานศาสนาเรื่องจริยะหรือจริยธรรมไม่ได้แยกจากการศึกษาแต่เป็นเรื่องเดียวกันเมื่อคนมีจริยะคือดำเนินชีวิตที่ดีงามก็ยิ่งได้ศึกษาคือได้เรียนรู้ฝึกฝนพัฒนามากขึ้นไตรสิกขาคือศีลสมาธิปัญญา ฝึกพฤติกรรมฝึกจิตใจฝึกปัญญาแล้วก็เกิดจริยะดีงามเรียกว่า พรหมจริยะ คือ การดำเนินชีวิตที่ดีงาม ทำให้มีพฤติกรรม จิตใจและปัญญาที่ดียิ่งขึ้นไป (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556 : 1-4) ซึ่งสอดคล้องกับนิยามคำว่าการศึกษาของดิวอี้ (Dewey) คือ 1) การ ศึกษาคือความเจริญงอกงาม (Education is Growth) เป็นการมองการศึกษาในแง่ที่ได้รับ โดยมุ่งให้เกิดความเจริญงอกงามทั้ง 4 ด้าน คือ ทางกาย อารมณ์ สังคมและทางสติปัญญาแต่ถ้าพัฒนาไปในทางลบสังคมไม่ยอมรับก็ไม่ถือว่าเป็นการศึกษา 2) การ ศึกษาคือชีวิต (Education is Life) เป็นการมองการศึกษาในแง่การปรับตัวเพราะบุคคลจะมีชีวิตอยู่ได้นั้นก็โดยความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้โดยการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ การปรับตัวนั้นจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้มีคุณภาพดีกว่าเดิม 3) การศึกษาคือการเสริมสร้างประสบการณ์แก่บุคคล (Education is Experience) เป็นการมองการศึกษาในแง่ประสบการณ์ บุคคลจะเพิ่มพูนประสบการณ์ให้แก่ตนเองเพื่อปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดีต้องเกิดจากการที่อินทรีย์ปะทะกับสิ่งแวดล้อมที่ดี 4) การ ศึกษาคือการดำเนินการด้วยกระบวนการทุกชนิด (Education is a Process) ที่จะทำให้บุคคลพัฒนาความสามารถในด้านต่าง ๆ เช่น พัฒนาด้านทัศนคติและพัฒนาพฤติกรรมอย่างอื่นที่จัดเป็นค่านิยมหรือคุณธรรมที่จะเป็นผลดีและเป็นที่ยอมรับนับถือของสังคม 5) การศึกษาคือ กระบวนการถ่ายทอดความรู้และทักษะอันบรรพชนได้เลือกสรรไว้แล้วให้กับอนุชนนั้น (สุรพงษ์ ปนาทกุล, 2526 : 31-32) และสอดคล้องกับคำนิยามของสถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแห่งชาติว่าการศึกษาคือชีวิต ประกอบด้วยคำ 3 คำ คือชีวิต (Life) ชีวิตของบุคคลมีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยหลายด้านทั้งสังคมสิ่งแวดล้อมศาสนาเศรษฐกิจและการเมือง คำว่าช่วงชีวิต (Lifelong) หรือตลอดชีวิตคือช่วงเวลาการดำเนินชีวิตของบุคคลตั้งแต่เกิดจนตายผ่านช่วงวัยต่างๆ การศึกษา (Education) คือ กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการ ถ่ายทอดความรู้การฝึกการอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการการสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมการเรียนรู้และ

ปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต นอกจากนี้นักการศึกษายังได้วิเคราะห์ว่า การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่ผสมผสานใน 2 มิติ คือ มิติที่ 1 เป็นการพิจารณาในแนวตั้งว่าการ ศึกษาจำเป็นแก่บุคคลทุกช่วงชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ไม่เฉพาะเมื่อบุคคลอยู่ในวัยเรียนเท่านั้น มิติที่ 2 เป็นการพิจารณาในแนวนอนว่าการศึกษากับชีวิตเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกัน การศึกษาหรือการเรียนรู้ควรผสม กลมกลืนเข้ากับการดำเนินชีวิตนั้นคือการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อช่วยพัฒนาบุคคลในทุกๆ ด้านอย่างสมบูรณ์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรีนคร, 2543 : 6-7) ในทัศนะของผู้ศึกษาเห็นว่า ผู้เขียนมีความประสงค์ที่จะให้ผู้ อ่านทราบถึงธรรมชาติของมนุษย์ต้องศึกษาเฉพาะศาสตร์แห่งการดำเนินชีวิตและฝึกโดยกายวาจาและ จิตใจซึ่งจะดีหรือประเสริฐต้องประกอบด้วยคุณธรรมจริยธรรมคือการศึกษาเกี่ยวกับความดีงามทางสังคม มนุษย์ จำแนกแยกแยะว่าสิ่งไหน ถูก และสิ่งไหน ผิดแยกสิ่งถูกจากผิดดีจากเลว จนเกิดเป็น จริยะ แปล ว่า ความประพฤติ กิริยาที่ควรประพฤติ คำว่า ธรรม แปลว่า คุณความดี คำสั่งสอนหรือหลักปฏิบัติในทาง ศาสนา ความจริง ความยุติธรรม ความถูกต้อง กฎเกณฑ์ จริยธรรม จึงแปลเอาความว่า กฎเกณฑ์แห่งหรือ หลักความจริงที่เป็นแนวทางแห่งความประพฤติปฏิบัติของบุคคลทุกช่วงชีวิตตั้งแต่เกิดจนตายเพื่อความ เจริญงอกงามของบุคคลและสังคม

ทำงานเพื่ออะไร ?

การทำงานคือการพัฒนาดน งานเป็นสิ่งที่ช่วยฝึกฝนพัฒนาดน อย่างที่นักทำงานมองว่า ทำงาน เป็นจะสามารถใช้งานเป็นเครื่องมือฝึกฝนพัฒนาดนเองได้มากมาย ทำให้ศักยภาพของเขาถึงความสมบูรณ์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2556 : 9) สอดคล้องกับทัศนะของ พิสิทธิ์ สารวิจิตร ที่ให้ความหมาย ของการพัฒนาดนเองไว้ว่า การพัฒนาปลูกสร้างคุณสมบัติ คุณธรรม นิสัย เจตคติ ความสามารถ ความชำนาญ ความคิด ความรู้ ความเข้าใจให้เกิดขึ้นในตนเอง เพื่อช่วยให้ตน เองเป็นบุคคลที่มีความสุขความเจริญเป็น ประโยชน์แก่ตนเองและสังคมประเทศชาติอย่างสอดคล้องและเหมาะสมกับความถนัดความสนใจศักยภาพ และความสามารถของตนเอง (พิสิทธิ์ สารวิจิตร, 2523 : 109) และสอดคล้องกับความเห็นที่ว่าการพัฒนา ตนเองเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญหากประชากรของประเทศใดมีคุณภาพก็หมายถึงประเทศนั้นได้พัฒนาแล้ว ปัจจุบันมักพบคำแนะนำในการดำเนินชีวิตให้มีความสุขหรือทำงานให้ประสบผลสำเร็จในลักษณะของตำรา จิตวิทยาในการดำรงชีวิตมากมาย เพราะคนสนใจพัฒนาดนเองมากขึ้นอันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลง ทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง สำหรับนักจิตวิทยายอมรับว่ามนุษย์มีพลังความสามารถในตัวเอง พัฒนาปรับปรุงให้บรรลุถึงขีดสูงสุดของการพัฒนาดนเองได้แม้ระบบการศึกษาปัจจุบันที่มุ่งหวังให้ผู้เรียน ได้พัฒนาดนเองเพื่อให้มีพลังทางกายและจิตใจ ฉะนั้นการพัฒนากายและพัฒนาจิตใจจึงจำเป็นสำหรับทุก คนเพราะผู้ที่ได้ฝึกฝน พัฒนาดนเองแล้วเป็นผู้ประเสริฐอย่างแท้จริง สมดังพุทธภาษิตว่า “ทนต์ เสฏฐม นุสเสสสุ ผู้ฝึกฝนดีแล้ว ประเสริฐสุดในหมู่มนุษย์ทั้งหลาย” (ขุ.ธ.(ไทย), 25/33/57) ซึ่งการพัฒนาดนเอง

นั้นต้องกระทำควบคู่กันไปทั้งการพัฒนากายและจิตใจโดยการสำรวจและทำความเข้าใจตนเองตามความเป็นจริง เมื่อพบข้อบกพร่องก็ต้องพยายามปรับปรุงแก้ไขอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ประการสำคัญก็คือ การพัฒนาตนเองนั้นจะต้องทำด้วยตนเองเท่านั้น การปฏิบัติที่ถูกต้องและจริงจังตามแนวปฏิบัติของการพัฒนาตนเองจะนำไปสู่ความสำเร็จและรุ่งโรจน์ในชีวิตด้วยการมีบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ได้ (แสง สารสิทธิ์ , 2535)

ในทัศนะของผู้ศึกษาเห็นว่า ความเห็นเรื่องการทำงานคือการพัฒนาตนนั้น เป็นสิ่งที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อให้เห็นถึงการศึกษาหรือที่เรียกว่าปริยัติมีส่วนในการพัฒนาฝึกฝนและก่อให้เกิดศักยภาพอย่างมาก โดยใช้การทำงานหรือก็คือการปฏิบัติจากการนำความรู้และศึกษาตามทฤษฎีหรือแหล่งข้อมูลมาสู่ภาคของการลงมือทำงานนั่นเองแล้วการทำงานก็จะไปเพื่อการพัฒนาปลูกสร้างคุณสมบัติ คุณธรรมนิสัย เจตคติ ความสามารถ ความชำนาญ ความคิด ความรู้ ความเข้าใจที่ดีที่เกิดขึ้นในตนส่งผลให้ชีวิตของตนนั้นมีคุณค่า ฉะนั้น การทำงานจึงพัฒนาชีวิตคนให้มีความสามารถเชี่ยวชาญ เก่งกาจในทางใดทางหนึ่ง แม้การฝึกฝนทางจิตใจหรือคุณธรรม งานก็เป็นเครื่องมือฝึกฝนทำให้คนมีความขยัน อดทน มีระเบียบวินัย มีจิตใจเข้มแข็ง ทำให้รู้จักมนุษยสัมพันธ์กับผู้ร่วมงานและคนทั่วไป สิ่งเหล่านี้ก็ล้วนอาศัยงานเป็นเครื่องมือช่วยในฝึกหรือพัฒนาทั้งนั้น

ควรทำงานกันอย่างไร ?

ถ้ามองความหมายของงานไปในแง่ว่า เป็นการทำหน้าที่หรือบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคมประเทศชาติ คนที่มองอย่างนี้ บางทีผลประโยชน์ตอบแทนอาจไม่มากนัก แต่ความพึงพอใจของเขาอยู่ที่ว่างานนั้นทำให้เกิดประโยชน์แก่สังคม ดังนั้น ถ้าเห็นว่างานของเขาได้ช่วยสังคม เขาก็มีความสุข คนที่มองงานในแง่ของการพัฒนาตนหรือศักยภาพ เวลาทำงานจะเพลินกับงาน เพิ่มความรู้ความสามารถ เพิ่มพูนความชำนาญ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมและร่วมกันสร้างสรรค์คืองานก็ได้ผลคนก็เป็นสุข(พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556 : 10,13) ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นที่ว่า เวลาทำงานสิ่งสำคัญที่ส่งผลต่อความสุขรวมทั้งความสำเร็จคือ แรงจูงใจ พระพุทธศาสนามองว่าแรงจูงใจที่สำคัญ คือ “ฉันทะ” แปลง่าย ๆ ว่าความชอบหรือความรักในงาน ตรงข้ามกับ “ตณฺหา” ที่แปลว่าความอยากได้ หลายคนทำงานเพราะอยากได้ เช่น อยากได้เงินเดือน อยากได้ความสำเร็จ อยากได้การยอมรับ ก็เลยทำงานเพราะงานเป็นเงื่อนไขที่จะทำให้ได้ทั้งเงินทั้งความสำเร็จและการยอมรับชื่อเสียงเกียรติยศอันนี้ คือ “ตณฺหา” ความอยากอีกแบบ คือ อยากทำเพราะรักในงานนั้น อันนี้เป็นแรงจูงใจที่สำคัญเพราะว่าถ้าเรามีความอยากแบบนี้ เราจะทำงานอย่างมีความสุข ที่รักงานนั้นก็เพราะว่าเห็นคุณค่าของงาน เช่นเห็นว่างานนี้มีประโยชน์ งานนี้เปิดโอกาสให้ได้ใช้ศักยภาพให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่น เป็นโอกาสใช้ความคิดสติปัญญาสร้างสรรค์ ทำให้เกิดความรู้สึภาคภูมิใจหรือว่าเป็นโอกาสที่จะได้ฝึกฝนพัฒนาตน เป็นโอกาสได้ช่วยเหลือประเทศชาติ ช่วยเหลือส่วนรวม ช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ถ้าเห็นว่างานมีคุณค่า ฉันทะในงานก็จะเกิดขึ้นได้ง่าย และทำให้เกิดความสุขเวลาทำงาน แม้จะเหนื่อยแต่ก็มีความสุขที่ได้ทำงาน (พระไพศาล วิสาโล, 2558 : 35-36)

ในทัศนะของผู้ศึกษาเห็นว่า ผู้เขียนต้องการชี้ให้เห็นว่าการทำงานที่ดีนั้น นอกจากอาศัย “ฉันทะ” แล้วยังต้องมีความเสียสละผลประโยชน์ส่วนตน ยึดถือเป้าหมายของชีวิตด้วยหลักธรรม คือ อัตตะ 3 อันหมายถึงประโยชน์หรือสิ่งที่มุ่งหวัง 3 ประการ ได้แก่ ทิฏฐธัมมิกัตตะ คือ ประโยชน์ในปัจจุบันการได้ฝึกฝนอบรมพัฒนาตน สัมปรายิกัตตะ คือ ประโยชน์ในเบื้องหน้าหรือประโยชน์ในภพหน้าหรือชาติหน้า ได้แก่ การสั่งสมคุณธรรมจริยธรรมปลูกฝังบำเพ็ญไว้ในจิตใจ ปรมัตตะ คือ ประโยชน์สูงสุดหรือประโยชน์ที่แท้จริงหรือก็คือนอกจากประโยชน์สุขของชีวิตที่เกิดขึ้นจากการได้ผลประโยชน์ ตอบแทนอย่างเต็มที่จากการกระทำที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรมแล้วการที่จิตใจสะอาดปราศจากตัณหาเป็นผลให้เกิดความว่างสงบ เยือกเย็น เพราะปราศจากกิเลสนั้นก็ถือว่าเป็นประโยชน์สูงสุดที่ควรกระทำ

จุดหมายของคนหรือจุดหมายของงาน ?

สิ่งหนึ่งที่จะสนับสนุนให้คนทำงานได้ผลดีก็คือกำลังใจสิ่งหนึ่งที่จะมาหนุนคุณค่านี้ได้ก็คือ ศรัทธา เป็นพลังสามารถอุทิศชีวิตร่างกายและจิตใจแล้วกำลังใจที่เกิดขึ้นทำให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า ธรรม คือ มีความดีงาม มีคุณประโยชน์ แรงจูงใจแบบต้นเหตาคือความต้องการผลตอบแทน ผลประโยชน์เงินทอง อันนี้เป็นแรงจูงใจที่มุ่งเข้าหาตัวเองเป็นความปรารถนาส่วนตัว หรือเห็นแก่ตัวโดยเฉพาะความสำเร็จของตัวเอง ในรูปของความยิ่งใหญ่ การได้ตำแหน่งฐานะเป็นต้น ข้อนี้เรียกว่า แรงจูงใจแบบมานะ ส่วนแรงจูงใจแบบฉันทะ คือ การทำงานด้วยความต้องการให้เกิดความสงบสุขเรียบร้อย ทำงานเพื่อจุด หมายของงานให้เกิดผลสำเร็จเป็นประโยชน์ตามคุณค่าของงานนั้น ๆ สภาพจิตใจกับการทำงานส่งผลย้อนกลับกันไปมา คือ สภาพจิตใจที่ดีส่งผลต่อการทำงานให้ทำงานได้ดีและมีผลสำเร็จก็ส่งผลย้อนกลับไปยังสภาพจิตใจ ทำให้มีกำลังใจเป็นต้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556 : 14-20) ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของพรชัย ลิขิตธรรมโรจน์ ว่าแรงจูงใจ (Motivation) คือ สิ่งซึ่งควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์อันเกิดจากความต้องการ (Needs) พลังกดดัน (Drives) หรือความปรารถนา (Desires) ที่จะพยายามดิ้นรนเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ซึ่งอาจจะเกิดมาตามธรรมชาติหรือจากการเรียนรู้ก็ได้แรงจูงใจมีความสำคัญต่อการทำงานของบุคคลเป็นอย่างยิ่งเพราะการทำงานใด ๆ ก็ตาม ถ้าจะให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต้องประกอบด้วยส่วนประกอบสำคัญ 2 ประการ คือ ความสามารถหรือทักษะในการปฏิบัติงานและการจูงใจเพื่อโน้มน้าวบุคคลให้ใช้ความสามารถหรือทักษะในการปฏิบัติงาน แรงจูงใจเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์เกิดจากแรงจูงใจที่ทำให้เกิดความต้องการและแสดงการกระทำออกมาได้หลายอย่างหรือมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันแต่จะแสดงออกเพียงบางโอกาสเท่านั้นที่จะผลักดันเอาความสามารถของคนออกมาได้คือแรงจูงใจนั่นเอง แรงจูงใจเป็นความเต็มใจที่จะใช้พลังความสามารถเพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายการวิจัยเกี่ยวกับสิ่งจูงใจของมนุษย์ในการทำงานให้ประสบความสำเร็จทั้งระดับบุคคลและระดับสังคมพบว่าสิ่งจูงใจที่สำคัญของมนุษย์คือ ความต้องการสัมฤทธิ์ (Need for Achievement) ซึ่งเป็นความปรารถนาที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี (พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์, 2545 : 74)

ในทัศนะของผู้ศึกษาเห็นว่าผู้เขียนมีความต้องการจะเน้นให้ชัดเจนว่าความสำเร็จของงานอาจสำเร็จลง โดยคนผู้ปฏิบัติงานซึ่งมีความต้องการผลประโยชน์ตอบแทนหรือสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย และประโยชน์หรือคุณค่าของงานนั้น ๆ แต่ทั้งนี้ก็ต้องอาศัยแรงจูงใจที่มีศรัทธาเป็นเครื่องหนุนให้เกิดกำลังใจ แรงจูงใจมีความสำคัญต่อการทำงานของบุคคลเป็นอย่างยิ่งเพราะการทำงานใด ๆ ก็ตามนั้น ถ้าจะให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ต้องมาจากสภาพจิตใจที่ดีปราศจากแรงจูงใจแบบต้นหนที่ต้องการผลตอบแทนซึ่งเป็นความเห็นแก่ตัวหรือต้องการตำแหน่งฐานะจนกลายเป็นแรงจูงใจแบบมานะ ดังนั้นความสำเร็จของงานควรเป็นการมองงานว่าเป็นสิ่งดีงามและมีประโยชน์ตามคุณค่าของงานนั้น ๆ ในการที่เป็นปุณฺณ เมื่อยังมีกิเลสก็ต้องประสานประโยชน์ คือ ต้องให้จุดหมายของคนไปสัมพันธ์เชื่อมโยงกับจุดหมายของงานต้องให้ได้จุดหมายของงานเป็นหลักไว้ก่อน จุดหมายของคนทีหลัง

ทำงานอย่างไร จึงจะได้ความสุข ?

ความเครียดนี้ กำลังเป็นปัญหาสำคัญของอารยธรรมของมนุษย์ในโลกยุคปัจจุบัน เกิดจากแรงจูงใจประเภทแรกที่เราเรียกว่า ตัณหา-มานะ ถ้าเราจะทำงานให้ได้ผลดีโดยที่ชีวิตก็มีความสุขและงานก็ได้ผลดีด้วย ก็ควรจะมาถึงขั้นนี้คือขั้นที่ว่ามองงานกับชีวิตเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแล้วเราก็กทำ งานไปอย่างที่เราเรียกว่า มั่นเป็นการดำเนินชีวิตของเราเองและดำเนินชีวิตนั้นให้ดีที่สุดในเวลาที่ทำอยู่นั้น สภาพจิตใจอย่างหนึ่งที่ควรเกิดขึ้นก็คือความร่าเริงบันเทิงใจ สภาพจิตใจอย่างนี้เรียกว่ามีปราโมทย์ มีปีติ มีปัสสัทธิ มีสุข มีสมาธิ พอถึงขั้นทำงานอย่างมีความสุข โดยไม่ต้องหวังไม่ต้องหวังผลตอบแทนแล้วทำงานไป ชีวิตแต่ละขณะก็จะ เป็นความเต็มสมบูรณ์ของชีวิตในทุกขณะนั้น ๆ รวมทุกอย่างด้วยกันทั้งงาน ทั้งชีวิตและมีความสุข (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556 : 21-25) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การทำอะไรก็เหมือนกัน ถ้าเราทำด้วยจิตบริสุทธิ์โดยไม่มี ความหวังว่าทำเพื่ออะไร จะได้อะไร จะมีอะไร ก็เรียกว่าทำด้วยจิตว่าง การทำงานอย่างนั้นมันเป็นธรรมะ เป็นการปฏิบัติธรรมไปด้วยในตัว ผู้กระทำนั้นไม่ปรารถนาอะไรจากงานนั้น แต่ทำไปเพราะนึกว่ามันเป็นหน้าที่ที่เราต้องทำ เราทิ้งไม่ได้ เราต้องไปทำตามหน้าที่ ทำด้วยจิตที่ร่าเริง แจ่มใส เรียกว่า สนุกในงาน ให้งานให้เป็นสุข สนุกในงานเพราะจิตมันว่าง เราทำงานเพียงแต่สำนึกว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องทำ งานกับชีวิตเป็นของคู่กัน ถิออุดมการณ์ว่า “งานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันดาลสุข” (ปัญญานันทภิกขุ, (มปป.): 11)

ในทัศนะของผู้ศึกษาเห็นว่าผู้เขียนได้นำเสนอหลักธรรมสำหรับผู้ปฏิบัติงาน คือ ปราโมทย์ความร่าเริง เบิกบานใจปีติ มีความอิ่มใจ ปลาบปลื้มใจปัสสัทธิ มีความผ่อนคลาย หรือสงบเย็น สุข มีความจำชื่นรื่นใจ จิตใจคล่องสบาย สมาธิ มีใจแน่วแน่ อยู่ตัว แนบสนิท และมันคงไม่วอกแวกไม่ฟุ้งซ่าน ไม่หวั่นไหว ไม่มีอะไรบกวน เรียบสมน่าเสมอ อยู่กับกิจอยู่กับงานซึ่งเป็นความสุขที่ต้องทำให้เกิดขึ้นภายในจิตใจของผู้ปฏิบัติงาน ทั้งนี้การทำงานด้วยความสุขจึงเป็นการปฏิบัติธรรมด้วย

ชีวิต งาน และธรรม : ความประสานสู่เอกภาพ

งานเพื่อชีวิตนั้นไม่ใช่ความสัมพันธ์ตามเหตุปัจจัย งานนั้นไม่ใช่เป็นเหตุปัจจัยของชีวิตแต่งงาน นั้นเป็นเงื่อนไขเพื่อผลตอบแทนมาเลี้ยงชีวิต ส่วนงานเพื่องานเป็นเรื่องของเหตุปัจจัยโดยตรงงานอะไร ก็เพื่อจุดหมายของงานนั้น เช่น งานของแพทย์ คือ การบำบัดโรค จุดมุ่งหมายของงานคือทำให้คนหายโรค เมื่อเราเอาชีวิตเป็นงานเอางานเป็นชีวิต ชีวิตของเรา ก็เพื่อธรรม งานก็เพื่อธรรม พอถึงจุดนี้ ก็เข้าถึงเอกภาพ ที่แท้จริงถึงจุดที่สมบูรณ์ **ประการแรก** คนที่ทำงานจะมีชีวิตงานและธรรมสมบูรณ์พร้อมในแต่ละขณะที่ เป็นปัจจุบัน จะมีแต่ชีวิตและงานที่มีความสุขไม่ใช่ชีวิตและงานที่มีความเศร้า **ประการที่สอง** ชีวิตนั้น มีคุณค่าเป็นประโยชน์ไม่มีโทษ **ประการที่สาม** ชีวิตนี้และงานนั้นดำเนินไปอย่างจริงจัง กระตือรือร้น ไม่เฉื่อยชา ไม่ประมาท ถ้าเป็นอย่างนี้แล้วชีวิตนั้นก็เป็ชีวิตที่มีความสมบูรณ์ในตัวเองหมายความว่า ชีวิต คือ ประโยชน์สุข เพราะการเป็นอยู่ของชีวิตนั้น หมายถึง การเกิดขึ้นและการดำรงอยู่ของประโยชน์สุข แก่เพื่อนมนุษย์ แก่ชีวิต แก่สังคม ตลอดเวลาด้วย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556 : 28-30) ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะที่ว่า การทำงานด้วยจิตว่างนั้นคือ ทำงานเพื่องานประเทศที่เจริญทางเศรษฐกิจ คนของเขาจะต้องมุ่งมั่นในการทำงานจนลืมตัวเอง ถ้าไม่ลืมตัวเองยังเห็นแก่ตัวอยู่แล้ว จะมีแต่การคดโกง มีแต่การทำงานไม่ประณีตสุขุม เขามีความหวัง มีความต้องการด้วยจิตที่ประกอบด้วยสติปัญญาที่จะทำ การงานและในขณะที่ทำการงานนั้น ลืมตัวหมดมีอยู่แต่งงาน มีอยู่เฉพาะหน้าแต่งงานกับสติปัญญา คือ จิตว่าง ก็ทำงานได้อย่างประหลาด นวัตกรรมในการค้นคว้าสิ่งที่ยากเย็น เช่น ค้นคว้าเรื่อง Electronic เรื่อง ประมวล นักค้นคว้าเหล่านั้นจะต้องลืมตัวเอง มีสมาธิอยู่แต่ในงานด้วยสติปัญญาทั้งนั้น ต้องมีจิตอย่างนี้ ต้องทำด้วยจิตว่างคือไม่มีตัว การทำงานเพื่องาน ไม่มีตัวกูของกูเข้าแทรกแซง มีแต่สติสัมปชัญญะ ทำไปงานสำเร็จ ผลงานนั้นไม่ไปไหนเสีย (พุทธทาสภิกขุ, 2549 : 35-37)

ในทัศนะของผู้ศึกษาเห็นว่าความในตอนนี้ผู้เขียนต้องการสื่อสารถึงสภาวะของความเป็หนึ่งเดียว ในการทำงานที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้าด้วยความเต็มใจที่เรียกว่า ฉันทะ มีความตั้งใจหรือมุ่งมั่น คือ มีสมาธิ ใช้สติสัมปชัญญะปัญญาความสามารถ ปราศจากความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ด้วยจิตว่าง คือ ว่างจากกิเลส ที่เป็นเหตุให้เกิดความรู้สึกต่าง ๆ ว่าเป็นเราเป็นของเรา เป็นเรื่องได้หรือเสีย โกรธ เกลียด กลัว เป็นต้น เพ่งไปที่ความสัมพันธ์ผลจากการทำงานเป็นที่สุด เหมือนที่ผู้เขียนกล่าวว่า ชีวิตนี้และงานนั้นดำเนินไปอย่างจริงจัง กระตือรือร้น ไม่เฉื่อยชา ไม่ประมาทการเกิดขึ้นและการดำรงอยู่ของเขาเป็นประโยชน์สุขแก่เพื่อนมนุษย์ แก่ชีวิต แก่สังคม ตลอดเวลาด้วย

ชีวิต งาน และธรรม : อิศราภาพภายในเอกภาพ

ชีวิตนี้จะเป็อยู่ดีต้องมีคุณภาพเข้าถึงสภาวะที่มีคุณค่าแก่ชีวิตอย่างแท้จริง พันหนือโลกหรือ เป็นอิสระโดยสมบูรณ์ พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นจุดหมายที่แท้จริงของชีวิตในขั้นนี้เราจะทำงานให้ดีที่สุด โดยที่จิตใจไม่ติดค้างกังวลอยู่กับงาน ไม่ว่าในแง่จะได้ผลอะไรจากงานหรือว่างานจะทำให้ได้เป็นอย่างดีนั้นๆ

แม้ในแง่ว่างานของเราจะต้องเป็นอย่างนั้น ๆ ขึ้นนี้เป็นภาวะของอิสรภาพไม่มีตัวตนที่จะเข้าไปรวมหรือแยกออกมาเป็นเพียงความเป็นไปดำเนินไปอย่างประสานกลมกลืนในความสัมพันธ์ของสิ่งทั้งหลายผู้ทำงานมีชีวิตเป็นงานและมีงานเป็นชีวิตในขณะนั้น ๆ เสรีจึงสิ้นไปโดยไม่มีตัวตนที่จะแยกออกมายึดติดในขณะนั้น ไม่มีอะไรค้างใจไปจากปัจจุบัน จึงเป็นอิสรภาพในท่ามกลางแห่งภาวะที่เรียกว่าเป็นเอกภาพนั้นทีเดียวเป็นอันว่าชีวิตนี้ก็เป็นงาน และงานนี้ก็เป็นธรรมและชีวิตก็เป็นธรรมจนกระทั่งในที่สุดชีวิตนี้ก็มาถึงขั้นสุดท้าย คือ เป็นชีวิตที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับงานแต่ก็เป็นอิสระอยู่พ้นเหนือแม้แต่งาน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2556 : 31-37) ซึ่งสอดคล้องกับแนว คิดที่ว่าการทำงาน คือ การปฏิบัติธรรมนั้นสำคัญที่สุด ให้ถือว่าการประพฤติถูกต้องในหน้าที่การงานนั้นคือการปฏิบัติธรรม งานนั้นก็เพื่องานนั่นเองไม่ใช่เพื่อตัวเราหรือว่าเพื่อของเรา ที่ว่าทำงานด้วยจิตว่างหมายความว่าธรรมะมีไว้ให้คนเราประกอบการทำงานได้สำเร็จ เต็มที่และไม่ต้องเป็นทุกข์ ถ้าเราทำด้วยจิตว่างตามปกติชาวโลก ตามธรรมดาสามัญงานนั้นจะเป็นทุกข์ ไม่รู้สึกสนุก ไม่ได้ผลดีเต็มที่ จิตว่างในที่นี้หมายถึงว่างจากกิเลส (พุทธทาสภิกขุ, 2549 : 2-11)

ในทัศนะของผู้ศึกษาเห็นว่าผู้เขียนต้องการแสดงให้เห็นว่าการทำงานที่น้อมนำหลักธรรมเพื่อไปสู่ความหลุดพ้นจากกิเลสมาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจควบคู่ไปกับการทำงานโดยให้งานเป็นบททดสอบฝึกฝนพัฒนาให้เกิดปัญญาที่แท้จริง สามารถนำไปสู่ภาวะของจิตว่างหรือหลุดพ้นเป็นอิสระปราศจากการปรุงแต่งจากการยึดโยงด้วยเหตุผลหรือหลักการทั้งปวง

สรุปจุดเด่นและข้อพิจารณาโดยรวม

“เล่าเรียน - ทำงานกันไป ชีวิตได้อะไร” หนังสือเล่มนี้ เกิดจากการรวบรวมปรับปรุงคำบรรยายของ พระเดชพระคุณ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ที่ได้เมตตาบรรยายแก่สาธุชนในโอกาสและวาระต่าง ๆ กันเป็นธรรมนิพนธ์หรือวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีจุดมุ่งหมายในการเผยแผ่สัจธรรมของ พระพุทธเจ้า ทำให้ผู้อ่านเกิดทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติธรรมว่าเป็นเรื่องที่สามารถดำเนินไป พร้อมกับการทำงานในชีวิตของคนยุคปัจจุบันได้และเป็นการจรรโลงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองอีกด้วย

จุดเด่นของหนังสือ “เล่าเรียน - ทำงานกันไป ชีวิตได้อะไร”

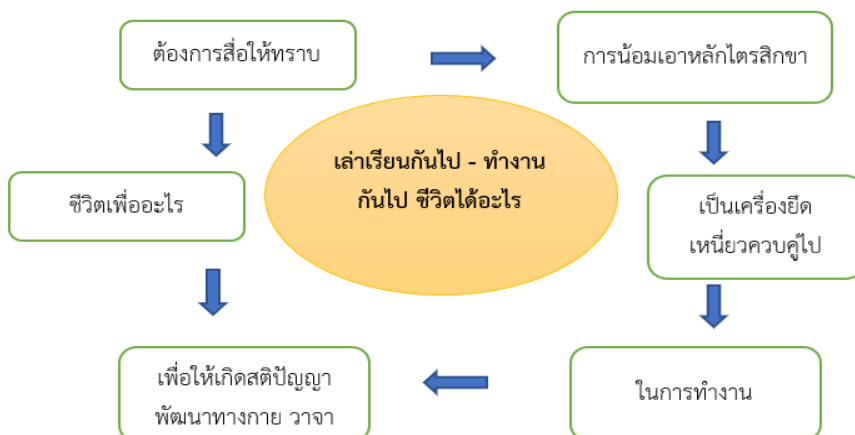
หนังสือ “เล่าเรียน - ทำงานกันไป ชีวิตได้อะไร” เล่มนี้ต้องการสื่อให้ทราบถึงการน้อมเอาหลักไตรสิกขา มาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวควบคู่ไปกับการทำงานเพื่อให้เกิดสติปัญญาพัฒนาทางกาย วาจา และจิตใจ ด้วยศักยภาพของตน โดยมองให้เป็นเรื่องของการศึกษาตลอดชีวิตและกล่าวว่าการดำเนินชีวิตที่ประเสริฐ ต้องประกอบด้วยคุณธรรมที่มาจากประสบการณ์ของการปฏิบัติธรรมหรือการทำงานอย่างมีความสุข ที่ไม่ได้เกิดจากตัณหาหรืออามิสใด ๆ โดยให้งานเป็นบททดสอบฝึกฝนพัฒนาให้เกิดสติปัญญาที่แท้จริง สามารถนำไปสู่ภาวะของจิตว่างหรือหลุดพ้นเป็นอิสระปราศจากการปรุงแต่งและการยึดโยงด้วยเหตุผลหรือหลักการทั้งปวง อันเป็นปรมัตถะคือประโยชน์สูงสุดที่แท้จริงในพระพุทธศาสนา

ประเด็นที่อยากนำเสนอเพิ่มเติม

บทความในหนังสือ “เล่าเรียนกันไป - ทำงานกันไป ชีวิตได้อะไร” นี้ ได้กล่าวถึงเรื่องเกี่ยวกับการทำงานและการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน การนำเสนอในรูปแบบพรรณนาโวหารโดยใช้คำถามเปิดประเด็นที่จะนำเสนอ และดำเนินเรื่องไปตามลำดับ ชี้แนะแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการทำงานด้วยหลักพุทธธรรม ที่สำคัญคือการสอดแทรกแนวคิดเกี่ยวกับเป้าหมายชีวิตหรือหลักการและวิธีปฏิบัติเพื่อเข้าสู่จุดหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนาซึ่งหนังสือธรรมนิพนธ์นี้มีเนื้อหาสาระเหมาะสมอย่างยิ่งกับคนยุคปัจจุบันเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีงามและถูกต้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับหลักการบริหารจัดการเชิงพุทธในการดำเนินธุรกิจหรือการปฏิบัติงานบนพื้นฐานของวัฒนธรรมทางสังคมเชิงพุทธก่อให้เกิดผลดีต่อองค์กร อีกทั้งสร้างภาพลักษณ์และค่านิยมเชิงพุทธต่อองค์กรทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจ

องค์ความรู้ใหม่

ในบทบทวิจารณ์นี้ ต้องการสื่อให้ทราบถึงการน้อมเอาหลักไตรสิกขามาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวควบคู่ไปกับการทำงานเพื่อให้เกิดสติปัญญาพัฒนาทางกาย วาจา และจิตใจ ด้วยศักยภาพของตน โดยมองให้เป็นเรื่องของการศึกษาตลอดชีวิตและกล่าวว่าการดำเนินชีวิตที่ประเสริฐต้องประกอบด้วยคุณธรรมที่มาจากประสบการณ์ของการปฏิบัติธรรมหรือการทำงานอย่างมีความสุขที่ไม่ได้เกิดจากตัณหาหรืออามิสใด ๆ โดยให้งานเป็นบททดสอบฝึกฝนพัฒนาให้เกิดสติปัญญาที่แท้จริง สามารถนำไปสู่ภาวะของจิตว่างหรือหลุดพ้นเป็นอิสระปราศจากการปรุงแต่งและการยึดโยงด้วยเหตุผลหรือหลักการทั้งปวง อันเป็นปรมัตถะคือ ประโยชน์สูงสุดในพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- ปัญญาชนทฤษฎี. งานคือชีวิต ชีวิตคืองานบันดาลสุข. กรุงเทพฯ: ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม, ม.ป.ป.
- พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์. (2545). พฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2556). เล่าเรียน ทำงานกันไปชีวิตได้อะไร. กรุงเทพฯ: ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม.
- พระไพศาล วิสาโล. (2558). ธรรมะกับการทำงาน. *วารสาร HR Society Magazine*, 13(148)
- พุทธทาสภิกขุ. (2549). ความว่าง จิตว่าง เมื่อจิตไม่วุ่น จิตก็จะว่าง. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พิสิทธิ์ สารวิจิตร. (2523). ยุทธศาสตร์การสอนวิชาการพัฒนาตนเองและบุคลิกภาพจากระดับอนุบาลถึงปริญญาเอก. (เอกสารประกอบการสอน). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุรพงษ์ ปนาทกุล. (2526). ความรู้เบื้องต้นทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: เจริญผล.
- แสง สาระสิทธิ์. (2535). การพัฒนาตน. เลย: ม.ป.พ.
- สถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแห่งชาติ. (2543). ยุทธศาสตร์การศึกษาลดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.